

Література:

1. Митрофанов І. І. Кримінально-правовий норматив і норма кримінального права. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2017. № 12. С. 70–78.

2. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : Наказ МОН України від 12.01.2017 № 40. *Офіційний вісник України*. 2017. № 20. Ст. 576.

3. Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197. *Офіційний вісник України*. 2021. № 92. Ст. 5973.

4. Про затвердження Положення про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук : Наказ МОН України від 13.12.2021 № 1359. *Офіційний вісник України*. 2022. № 8. Ст. 451.

5. Про присудження ступеня доктора філософії : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167. *Офіційний вісник України*. 2019. № 22. Ст. 767.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-277-0-11>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КОДИФІКАЦІ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Остапенко Анастасія Іванівна

ад'юнкту центру воєнно-стратегічних досліджень

*Національний університет оборони України імені Івана Черняховського
м. Київ, Україна*

Для нормотворчого процесу «воєнного періоду» характерними стали масовість та швидкість прийняття нормативно-правових актів, застосування спрощеної процедури їх погодження. Така (хоч і вимушена) тенденція вкотре підтвердила недосконалість і застарілість законодавства у сфері оборони, його неповну відповідність реальним загрозам сьогодення та неготовність «працювати» у кризових ситуаціях, в тому числі в умовах реальної війни.

Однією з актуальних проблем удосконалення законодавства у сфері оборони України та наближення його до стандартів держав-членів ЄС і НАТО можна визначити відсутність системного підходу до його упорядкування. Ефективне та адаптоване до сучасних реалій законодавство має безпрецедентне значення для забезпечення як національної безпеки, так і стійкості правової системи держави.

Систематизація є однією із форм удосконалення законодавства. Ліпкан В. під систематизацією визначає цілеспрямовану діяльність компетентних органів чи окремих осіб з упорядкування нормативно-правових актів, що регулюють певну сферу суспільних відносин, з метою підвищення ефективності правореалізації [1, с. 9].

В юридичній науці зазвичай виділяють три види систематизації законодавства: інкорпорацію, консолідацію і кодифікацію. Саме кодифікація визнається найвищим рівнем систематизації законодавства.

Теорія права виділяє загальну кодифікацію, під якою розуміють прийняття серії кодифікаційних актів з усіх основних галузей законодавства; галузеву кодифікацію, яка охоплює законодавство певної галузі; спеціальну (комплексну) кодифікацію, що передбачає видання нормативно-правових актів, які регулюють той чи інший інститут [2, с. 22].

У процесі кодифікації відбувається якісна переробка діючих юридичних норм, усуваються неузгодженості, дублювання, суперечності і прогалини у правовому регулюванні, скасовуються неефективні і застарілі норми. Значна кількість розрізаних нормативних актів замінюється зведеним, оновленим, ефективнішим у сучасних умовах. Така діяльність законотворців спрямована на упорядкування діючого законодавства на основі систематизації та оновлення правових крипісів. Можна виокремити вузьке і широке розуміння поняття кодифікації: у вузькому розумінні – це технічна обробка й упорядкування нормативного матеріалу, а в широкому розумінні ця діяльність полягає у переробці, доповненні діючих законів, приведенні їх у відповідність з потребами пануючого в даному суспільстві класу [3, с. 36].

На державному рівні саме кодифікацію визначено як пріоритетний спосіб систематизації законодавства у сфері оборони України. Міністерству оборони України доручено вжитих заходів з кодифікації законодавства у сфері оборони на виконання завдання, визначеного абзацом третім підпунктом «г» пункту 11 статті 1 Указу Президента України від 8 листопада 2019 року № 837 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» [4]. З метою виконання визначеного завдання Наказом Міністерства оборони України від 29.12.2020 № 498 [5] було утворено робочу групу з кодифікації законодавства у сфері оборони.

Виконуване завдання є об'ємним, складним і потребує максимально професійного та комплексного підходу під час його виконання, що обумовлюється необхідністю визначення предмету, принципів і методології кодифікації законодавства у сфері оборони. Логічним та необхідним є залучення до процесу кодифікації законодавства у сфері

оборони представників інших складових сил оборони, науковців у галузі військового права та спеціалістів у сфері нормотворення.

Варто відзначити, що процес кодифікації доцільно здійснювати тільки щодо тих норм права, які пройшли випробування часом та виправдали себе, тобто які є стабільними і набули фундаментальних ознак.

Серед проблемних питань здійснення процесу кодифікації законодавства у сфері оборони України як виду систематизації можна виокремити:

1) неповноту сформованості предмету, методу, принципів та інститутів військового права на сучасному етапі, які повинні закласти наукове підґрунтя для кодифікації;

2) застарілість Класифікатора галузей законодавства України [6], що в свою чергу перешкоджає формуванню інститутів військового права на сучасному етапі;

3) невизначеність обсягу змісту понять «військове законодавство» і «законодавство у сфері оборони України» та їх співвідношення;

4) незавершеності трансформаційних процесів розвитку сектору безпеки і оборони;

5) відсутності нормативного закріплення регламентації кодифікаційної техніки, а саме відсутності закону про нормативно-правові акти (правотворчу діяльність), який би регламентував дане питання у повній мірі.

Деякі вчені резюмують, що кодифікація може здійснюватися у двох напрямках. Перший полягає у систематичній обробці чинних законодавчих актів з метою заміни діючого законодавства новоствореним законом (кодексом, статутом тощо), який регулює однорідну сферу суспільних відносин. Другий напрямок передбачає спрямування кодифікаційної діяльності на упорядкування чинного законодавства, зведення його до певної системи та усунення прогалин у праві, колізій між правовими нормами (здійснення шляхом інкорпорації) [3, с. 36-37].

Враховуючи, що в теоретичному аспекті кодифікацію законодавства можна розглядати як форму, як засіб або як метод систематизації, процес кодифікації законодавства у сфері оборони України доцільно розпочати саме з визначення підходу, який буде покладено в основу кодифікації, та завдання щодо обсягу та форми результатів кодифікації.

Одним з можливих підходів до кодифікації законодавства у сфері оборони України вбачається застосування системного (поетапного) підходу, який доцільно розпочати з більш простого інструментарію, зокрема: проведення правового аналізу (ревізії) діючих нормативно-правових актів на предмет існування прогалин, застарілих і дублюючих норм та внесення до них відповідних змін; застосування консолідації як спрощеного різновиду систематизації нормативно-правових актів (об'єднання актів з єдиним предметом правового регулювання без

зміни змісту правових норм). Найдосконалішим результатом процесу кодифікації може стати Кодекс оборони України – єдиний зведений нормативно-правовий акт у сфері оборони України.

Література:

1. Ліпкан В.А., Залізник В.А. Систематизація інформаційного законодавства України : монографія / за ред. В.А. Ліпкана. Київ : ФОП О.С. Ліпкан, 2012. 304 с.

2. Рогач О. Я., Бисага Ю.М. Кодифікаційні акти в системі законодавства України : монографія. Ужгород : Ліра, 2005. 124 с.

3. Антоненко В.О. Кодифікація як самостійна форма систематизації правових джерел. *Форум права*. 2009. № 3. С. 35–42.

4. Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави: Указ Президента України від 8 листопада 2019 року № 837. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837/2019> (дата звернення: 20.11.2022).

5. Про утворення робочої групи з кодифікації законодавства у сфері оборони: Наказ Міністерства оборони України від 29.12.2020 № 498.

6. Про затвердження Класифікатора галузей законодавства України: наказ Міністерства юстиції України від 02.06.2004 № 43/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v43_5323-04 (дата звернення: 20.11.2022).